

Відгук офіційного опонента

Максименко Світлани Михайлівни,

кандидата мистецтвознавства,

на дисертацію Прокоп'як Віри

Богданівни на здобуття наукового

ступеня кандидата мистецтвознавства

«Українська театральна культура Галичини періоду окупації (1941–1944 рр.)» 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Роботу виконано у Навчально-науковому інституті мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Науковий керівник – Грицан Анатолій Васильович, кандидат історичних наук, професор кафедри сценічного мистецтва і хореографії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

На третьому десятилітті державної незалежності України досі не написано сучасної історії національного театру, не запропоновано новітньої концепції її дослідження. Однією з причин такої інерції (окрім окремих праць Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України за наук редакцією М. Гринишиної) можна вважати: з одного боку – тривалу відсутність державності України, що століттями була розділена між тоталітарними імперіями із нав'язуванням чужої ідеології, з іншого – неготовністю сучасної наукової еліти до консолідації сил у створенні новітньої методології історії українського сценічного мистецтва (професіонального та аматорського) з урахуванням його регіональних особливостей в Україні.

У цьому контексті дисертаційна робота Прокоп'як В. Б. актуальна у прагненні авторки увести до наукового обігу широкий спектр театральної справи в Галичині періоду німецької окупації 1941–1944 рр. (професійних театрів та аматорських драматичних гуртків), що породжує в науковому середовищі ґрунтовний культурологічний та мистецтвознавчий інтерес. Дослідниця залучає до наукового обігу невідомі факти з історії національного мистецтва України періоду німецької окупації Галичини 1941–1944 рр.: діяльність професійних театрів у Львові, Тернополі, Станіславі, Коломиї і Дрогобичі та розгалужену мережу аматорських театральних колективів. Доводить на прикладі аналізу їх репертуарної політики, що всупереч несприятливим умовам війни, спираючись на могутні народні традиції, театр взяв на себе місію оберега національно-культурного життя краю, а українська театральна культура стала могутнім чинником збереження національної ідеї, зростання самосвідомості та власної культурної ідентичності галичан.

Структурно дисертація складається зі Вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (377 позицій) і двох додатків (список публікацій здобувача за темою дисертації та список п'єс). Загальний обсяг роботи – 214 сторінок, в тому числі 161 сторінка основного тексту.

У Вступі сформульовано мету та завдання, об'єкт, предмет і методологію дослідження, його наукову новизну, окреслено хронологічні та географічні межі, визначено теоретичне значення і практичне застосування отриманих результатів, подано відомості щодо апробації роботи. Авторкою дисертації було опубліковано дев'ять публікацій (чотири – у фахових виданнях України із мистецтвознавства, одна – у науковому періодичному виданні іноземної держави (Польща), чотири – у збірниках матеріалів конференцій).

Розділ перший «Історіографія. Джерела. Методологія» складається із двох підрозділів. 1.1. «Історіографія проблеми та характеристика джерел» та 1.2. «Методологія дослідження», в яких проаналізовано стан наукової розробки теми, проведено аналіз джерельної бази. Опрацьовано науковий доробок дослідників театральної культури, архівні, мемуарні та пресові джерела, що уможливило всебічне висвітлення наукової проблеми. При аналізі театральних процесів Галичини періоду окупації 1941–1944 рр. В. Прокоп'як використано історичні, культурологічні та мистецтвознавчі праці, запропоновано широкий спектр наукових методологій у розв'язанні поставлених перед авторкою задач (при відсутності домінуючого, пріоритетного методу, котрий надав би роботі дисертантки більшої стилістичної стрункості і сконцентрованості).

Розділ другий «Українські професійні та аматорські театри Галичини періоду німецької окупації (1941–1944 рр.)» складається з двох підрозділів. У підрозділі 2.1. «Політика окупаційної влади щодо українських театрів у Галичині», послуговуючись попередніми напрацюваннями сучасних істориків театру щодо політики окупаційної влади відносно функціонування закладів культури, дослідниця справедливо зазначає, що гітлерівці використовували театр для задоволення елементарних естетичних потреб солдатів та представників окупаційного режиму. Доводить, що в атмосфері руйнування національних громадянських інститутів, відсутності вітчизняного кінематографа, закриття музеїв, бібліотек – театр, як художньо-естетичний виховний заклад, взяв на себе домінуючу, багатофункціональну місію комунікатора й не став пропагандистом нацистської ідеології, а виконував просвітницько-виховну функцію серед місцевого населення.

У підрозділі 2.2. «Специфіка організації театральної справи в умовах війни. Підготовка театральних кадрів» досліджено функціонування українських професійних театрів і аматорських театральних колективів в умовах німецької окупації, форми організації театральної освіти, систему підготовки, перекваліфікації та підвищення фахового рівня діячів театального мистецтва. Встановлено, що динаміка діяльності професійних театрів та відродження аматорських театральних гуртків (кількість колективів, згуртованих при Кабінеті театального мистецтва Інституту Народної Творчості в Галичині, сягала понад 1,5 тисячі) вимагала підготовки кваліфікованих кадрів.

Розділ третій «Діяльність українських професійних театрів в окупованій Галичині» складається з двох підрозділів. У підрозділі 3.1. «Особливості репертуару та художньо-творчої роботи» представлено репертуарну політику театрів окупованої німцями Галичини, на аналізі якої дисертантка доводить, що репертуар театрів того часу базувався на кращих зразках української класики і світової драматургії, котра в умовах окупації сприяли збереженню національно-патріотичного духу. У підрозділі 3.2. «Роль українських громадських

організацій та фахових об'єднань у діяльності національних професійних театрів» дисертанткою досліджено діяльність українських організацій і фахових об'єднань на території Галичини, їх роль у процесах функціонування українських театрів.

Особливий науковий та джерелознавчий інтерес викликає четвертий розділ дисертації «Аматорський театральний рух на окупованих землях», який складається з двох підрозділів. У підрозділі 4.1. «Мережа та творча діяльність аматорських театральних колективів при Інституті народної творчості» проаналізовано структуру та зміст роботи ІНТ при УЦК як національно-фахового осередку з організації різноманітних форм народної творчості у колективах і гуртках УОТ. Встановлено, що в структурі Інституту було створено три взірцеві драматичні колективи: Театр для дітей, Ляльковий театр, Репрезентативний експериментальний театр для пошуків нових форм драматичного мистецтва «Студія», Кабінетом театрального мистецтва ІНТ було створено картотеку з відомостями про особовий склад колективів та театральний інвентар гуртків, яких на кінець лютого 1943 р. нараховувалось 1165.

У підрозділі 4.2. «Аматорський театральний рух в системі діяльності національно-культурних організацій і товариств» досліджено процеси становлення та розвитку аматорського театру в структурі відновлених та новоутворених національно-культурних товариств і організацій та окреслено значення УЦК – єдиного виразника українських інтересів у Генерал-губернаторстві. За результатами дослідження виявлено, що наприкінці 1942 р. налічувалось понад чотири тисячі аматорських театральних колективів. Водночас зазначено, що національно-культурні організації і товариства, у тому числі й УЦК, де-факто були підконтрольні окупантам. Доведено, що творча діяльність аматорських театральних колективів була одним із дієвих чинників національно-культурного життя в структурі українських організацій і товариств.

У Висновках дисертантка Прокоп'як В. доводить, що результати проведеного дослідження театального руху в Галичині періоду німецької окупації 1941–1944 рр., відповідають меті та завданням дисертації.

Погоджуючись із авторкою у відповідності поставлених наукових задач та способу їх викладу у дисертації, яка є самостійним, ґрунтовним дослідженням маловідомого, але суспільно вагомим пласту національної сценічної культури періоду Другої світової війни, виникає (після ознайомлення із текстом дисертації), кілька запитань до дослідниці:

1. З якою метою у заголовку дисертації «Українська театральна культура Галичини періоду окупації (1941–1944 рр.)» не вказано уточнення: чиєї, якої окупації? Адже для історично-мистецтвознавчого аналізу таке визначення (яке потім зустрічаємо всередині тексту) є визначальним.
2. На стор. 14, в коментарі №1 подано уточнення щодо дистрикту Галичина з центром у Львові. Але не вказано міста, яке було

центральним у Генеральному Губернаторстві (також на стор. 38 дисертації також не уточнено цей важливий факт)?

3. На стор. 43, у детальному переліку та аналізі джерельної бази не названо, які саме «приватні джерела», чиї спогади використані у написанні дослідження?

Незначні зауваги до дисертантки полягають в уточненні (на стор. 59) ЛОТ показував вистави не «тільки для німців» (як пише дисертантка), а й також у визначені дні тижня «тільки для українців».

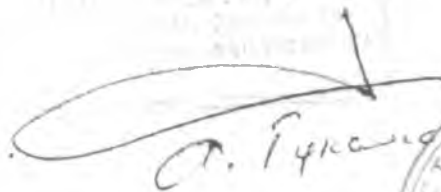
Можливо, структурно дослідниці варто було б (для чіткішого сприйняття та групування великого масиву опрацьованих джерел) розмежувати мистецтвознавчий аналіз за типологією театрів (професійний, аматорський) чи поділити дослідження широкої мережі театральних колективів за *регіональним* (як було заявлено у «Методології дослідження») принципом?

Зрештою, вказані зауваги ніяк не применшують вагомості проробленої самостійної наукової пошукової роботи дисертантки Прокоп'як В. Б. Вважаю, що при подальшому опрацюванні широкої джерельної бази робота може слугувати основою для написання новітньої історії української сценічної культури Галичини періоду нацистської окупації. Запропонована праця заслуговує на здобуття Прокоп'як Віри Богданівни наукового ступеня «кандидат мистецтвознавства».

Офіційний опонент,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри театрознавства та акторської майстерності
Львівського національного університету
імені Івана Франка
2 грудня 2020 р.

Максименко С. М.

С. Гукало

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філія у Львові
№ ЛОТ 0302/2020
030 2157170